

К. А. Важна

**КОНЦЕПЦІЯ
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ДЕРЖАВИ:
можливість реалізації
в сучасному міжнародному праві**

Монографія

Київ
Видавництво Ліра-К
2017

УДК 341.236 : 341.41/46
В 129

Рекомендовано до друку:

Вченою радою

Київського національного університету культури і мистецтв

Протокол №20 від 03.04.2017 р.

Вченою радою Національного авіаційного університету

Протокол № 3 від 22.02.2017 р.

Рецензенти:

Тимченко Л. Д. – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу дослідження міжнародного досвіду оподаткування Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України;

Бабін Б. В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Міжнародного гуманітарного університету;

Ігонін Р. В. – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука.

Важна К. А.

В 129 Концепція кримінальної відповідальності держави: можливість реалізації в сучасному міжнародному праві: монографія / К. А. Важна. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. – 292 с.

ISBN 978-617-7507-58-0

Монографія присвячена дослідженню змісту наукових ідей розробників та прихильників концепції кримінальної відповідальності держави, аналізу відповідності таких ідей чинному міжнародному праву, а також доцільності втілення вказаних ідей у сучасному міжнародному праві. Аргументується необхідність встановлення у позитивному міжнародному праві відмінного режиму міжнародно-правової відповідальності держави за міжнародні злочини.

Зроблено висновки, що концепція кримінальної відповідальності держави концептуально життєздатна та із збереженням сутнісних основних ідей може бути пристосованою до реалій сучасного міжнародного життя, формування інституту міжнародно-правової кримінальної відповідальності держави у позитивному міжнародному праві значно підвищило б ефективність міжнародного права у боротьбі з міжнародними злочинцями і їх превенції, а також сприяло б підтриманню міжнародного миру й безпеки.

Для вчених, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, юристів-практиків, представників влади, а також усіх, хто цікавиться проблематикою міжнародно-правової відповідальності та боротьби з міжнародними злочинцями.

ISBN 978-617-7507-58-0

© Важна К. А., 2017

© Видавництво Ліра-К, 2017

*Моему Учителю
Владимиру Федоровичу Антипенку
присвячую*

АНОТАЦІЯ

Монографія присвячена дослідженню сутності міжнародних злочинів, міжнародно-правовому режиму та механізмам реалізації відповідальності держави за міжнародні злочини відповідно до чинного міжнародного права, дослідженню змісту наукових ідей розробників та прихильників концепції кримінальної відповідальності держави, аналізу відповідності таких ідей чинному міжнародному праву, а також доцільності втілення вказаних ідей у сучасному міжнародному праві.

У межах інституту міжнародно-правової відповідальності держави за міжнародно-протиправні діяння запропоновано виділити інститут кримінальної відповідальності держави (або іншими словами – інститут відповідальності держави за міжнародні злочини). Аргументується необхідність формування у позитивному міжнародному праві окремо режиму відповідальності держави саме за міжнародні злочини – міжнародно-правової кримінальної відповідальності держави (міжнародно-правової відповідальності держави за міжнародні злочини).

У межах інституту кримінальної відповідальності держави обґрунтовується доцільність створення цілісного міжнародно-правового механізму відповідальності держави за міжнародні злочини. Такий механізм повинен включати, зокрема, спеціальний судовий орган (який мусить відповідати визначеним критеріям), а також він передбачає прийняття міжнародного кримінального кодексу, відповідно до якого вказаний судовий орган повинен виносити рішення. Запропоновано перелік форм і мір відповідальності держави у межах реалізації кримінальної відповідальності держави.

Обґрунтовується підхід, за яким всі форми і міри міжнародно-правової кримінальної відповідальності держави пропонується розділити на дві великі групи: 1) міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб; 2) форми відповідальності держави, що застосовуються до держави в цілому.

Зроблено висновки, що концепція кримінальної відповідальності держави концептуально життєздатна та із збереженням сутнісних основних ідей може бути пристосованою до реалій сучасного міжнародного життя. Формування інституту міжнародно-правової

кримінальної відповідальності держави у позитивному міжнародному праві значно підвищило б ефективність міжнародного права у боротьбі з міжнародними злочинами і їх превенції та у підтриманні міжнародного миру й безпеки.

Встановлено, що інститут кримінальної відповідальності держави міг би забезпечити провадження у справах, яке дає змогу максимальної персоніфікації відповідальності за міжнародний злочин й перенесення її основного (часто невинуватого) тягаря з народу у цілому на окремих осіб, а також забезпечити викорінення злочинних елементів з системи держави без покладання прямих негативних наслідків на народ держави.

Для вчених, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, юристів-практиків, представників влади, а також всіх хто цікавиться проблематикою міжнародно-правової відповідальності та боротьби з міжнародними злочинами.

SUMMARY

The monograph is devoted to the studying of the essence of international crimes, to the international legal regime, and to the mechanisms of the realization of State responsibility for international crimes according to the current international law. The paper is also dedicated to the analysis of content of the scientific ideas of developers and supporters of the concept of State criminal responsibility, as well as to the analysis of correspondence of these ideas to the current international law and of relevance of their implementation in this sphere.

Within the Institute of the international legal responsibility of States for internationally wrongful acts, it is proposed to separate out the Institute of State criminal responsibility (in other words, the Institute of State responsibility for international crimes). The arguments are provided to support the necessity of formation in the positive international law of the separate regime of State responsibility particularly for international crimes, that is of international legal criminal responsibility of a State (international legal responsibility of a State for international crimes).

Within the Institute of State criminal responsibility, the relevance of creating of the holistic international law mechanism of State responsibility for international crimes is substantiated. Such a mechanism should include in particular the special judicial body (that must correspond to the defined criteria) and demands the adoption of the International Criminal Code according to which the mentioned judicial body must deliver verdicts. The list of forms and measures of State responsibility is suggested within realization of the criminal responsibility of States.

The approach is substantiated according to which all the forms and measures of the international legal criminal responsibility of a State are proposed to be divided into two big groups: 1) the international criminal responsibility of individuals; 2) forms of responsibility of a State that are applied to it as a whole.

The conclusion is made that the concept of State criminal responsibility is conceptually viable, and with preserving of the main meaningful ideas, it may be adapted to the realities of the current international life. The formation of the Institute of the international legal criminal responsibility of States in the positive international law may

significantly increase the effectiveness of international law in its struggle with international crimes and in their prevention as well as in maintaining international peace and security.

It is defined that the Institute of State criminal responsibility could provide the proceedings in cases that ensure maximum personification of the responsibility for an international crime as well as shifting this crime's main burden, which is more often than not is unjustified, from a nation in general to the particular persons. The Institute of State criminal responsibility could also assure the eradication of the criminal elements from a State's system without causing direct negative consequences to its people.

This paper is recommended to scholars, teachers, students of the higher educational establishments, legal practitioners, representatives of the authorities, and to everyone who is interested in the problems of international legal responsibility and in the issues of the struggle with international crimes.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
---------------------------------	---

ПЕРЕДМОВА	5
-----------------	---

ГЛАВА 1. РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ МІСЦЕ СЕРЕД ІНШИХ КОНЦЕПЦІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

1.1. Розвиток концепції кримінальної відповідальності держави та її місце серед інших концепцій відповідальності держави у працях фахівців з міжнародного публічного права	11
1.2. Концепція злочину держави та концепція кримінальної відповідальності держави у міжнародно-правовій практиці та розробках міжнародних органів і організацій	34
1.3. Концепція злочину держави та концепція кримінальної відповідальності держави у Комісії міжнародного права ООН	44

ГЛАВА 2. КОНЦЕПЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

2.1. Застосування до держави загальнотеоретичних категорій інституту кримінальної відповідальності	59
2.2. Зміст концепції кримінальної відповідальності держави	69
2.3. Основи реалізації кримінальної відповідальності держави	88
2.3.1. Міжнародно-правова відповідальність держави	88
2.3.2. Міжнародна кримінальна відповідальність індивідів	104
2.3.3. Дискусії щодо кваліфікації кримінальної відповідальності народу	111

ГЛАВА 3. ОЗНАКИ Й ПІДСТАВИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ЗА ДЕЯКІ ВИДИ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ

3.1. Ознаки й підстави кримінальної відповідальності держави за злочин агресії	124
3.2. Ознаки й підстави кримінальної відповідальності держави за геноцид та апартеїд	142
3.3. Ознаки й підстави кримінальної відповідальності держави за тероризм	160

ГЛАВА 4. СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

4.1. Проблеми встановлення і реалізації кримінальної відповідальності держави	180
4.2. Проблеми здійснення міжнародного судочинства з метою реалізації кримінальної відповідальності держави	213

ПІСЛЯМОВА	235
------------------------	-----

ЛІТЕРАТУРА	248
-------------------------	-----

ДОДАТКИ	274
----------------------	-----

АНОТАЦІЯ	282
-----------------------	-----

CONTENTS

LIST OF ABBREVIATIONS	4
FOREWORD	5
CHAPTER 1. DEVELOPMENT OF THE CONCEPT OF STATE CRIMINAL RESPONSIBILITY AND ITS PLACE AMONG OTHER CONCEPTIONS OF STATE RESPONSIBILITY	
1.1. Development of the concept of State criminal responsibility and its place among other conceptions of State responsibility in the works by public international law specialists	11
1.2. The concept of a crime of a State and the concept of State criminal responsibility in the international legal praxis and in the papers of international bodies and organizations	34
1.3. The concept of a crime of a State and the concept of State criminal responsibility in the U.N. International Law Commission	44
CHAPTER 2. THE CONCEPT OF STATE CRIMINAL RESPONSIBILITY: GENERAL CHARACTERISTICS	
2.1. Application of the general theoretical categories of the Institute of the criminal responsibility to a State	59
2.2. The meaning of the concept of State criminal responsibility	69
2.3. The basis of realization of State criminal responsibility	88
2.3.1. International legal responsibility of a State	88
2.3.2. International legal responsibility of individuals	104
2.3.3. Discussions regarding the qualification of the criminal responsibility of a nation	111

**CHAPTER 3. THE FEATURES AND THE REASONS OF STATE
CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR SOME KINDS OF
INTERNATIONAL CRIMES**

3.1. The features and the reasons of State criminal
responsibility for the crime of aggression 124

3.2. The features and the reasons of State criminal
responsibility for genocide and apartheid 142

3.3. The features and the reasons of State criminal
responsibility for terrorism 160

**CHAPTER 4. ESTABLISHING OF THE INSTITUTE OF STATE
CRIMINAL RESPONSIBILITY IN THE CURRENT
INTERNATIONAL LAW: PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF
THEIR RESOLUTION**

4.1. The problems of establishing and realization of State
criminal responsibility 180

4.2. The problems of implementation of the international
legal proceedings with the aim to realize State criminal
responsibility 213

AFTERWORD 235

REFERENCES 248

APPENDIX 274

SUMMARY 284

*Dedicated to My Teacher
Volodymyr Fedorovytsch Antypenko*

KATERYNA VAZHNA

CONCEPT OF STATE CRIMINAL RESPONSIBILITY:
The Possibility of Realization in Current International Law

Monograph

Наукове видання

Важна Катерина Анатоліївна

**КОНЦЕПЦІЯ
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ:
можливість реалізації
в сучасному міжнародному праві**

Монографія

Керівник видавничого проекту *Зарицький В.І.*
Комп'ютерна верстка та дизайн *Щербина О.П.*
Редактор *Громко В.А.*

Підписано до друку 8.08.2017. Формат 60x84 ¹/₁₆.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. аркушів – 16,97. Обл.-вид. аркушів – 11,86.
Тираж 300.

«Видавництво Ліра-К»
Свідоцтво № 3981, серія ДК.
03115, м. Київ, вул. Ф. Пушиної, 27, оф. 20-22
тел./факс (044) 247-93-37; 228-81-12
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net